

RECENZE A ANOTACE

Blahož, J., Balaš, V., Klíma, K.: Srovnávací ústavní právo

4. přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2011, 524 s. ISBN 978-80-7357-629-5

Jaroslav Benák*

Po čtyřech letech se na trh dostává další vydání úspěšné monografie, která bývá používána i jako vysokoškolská učebnice. Autorský kolektiv je složen ze tří odborníků s bohatými zkušenostmi z oblastí ústavního a mezinárodního práva. Jsou jimi vedoucí autorského kolektivu Josef Blahož, Vladimír Balaš a Karel Klíma.

---

* Mgr. Jaroslav Benák, interní doktorand Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Práce je členěna do tří částí nazvaných Teorie srovnávacího práva, Srovnávání ústavních institucí a Srovnávací právo a vybrané otázky mezinárodního práva. Orientaci v knize usnadňuje podrobný obsah i pečlivě zpracovaný rejstřík. Velmi užitečné jsou rovněž marginální rubriky, díky nimž čtenář hledající pouze určitou konkrétní informaci nemusí číst celou subkapitulu.

Velkou devizou knihy je značně široký okruh zpracovaných pramenů, převážně zahraničních. Autoři tak

každému zájemci o ústavní právo významně pomohli s rešeršní činností. Stačí si projít poznámky pod čarou u příslušné kapitoly, a každý hned má základní přehled o tom, co k tématu doma i v cizině vyšlo. Prameny zahrnují díla, jež lze nazvat klasickými, jako Listy federalistů nebo O duchu zákonů, ale i nové články a monografie publikované v posledních letech.

Teoretičtější první část nazvaná Teorie srovnávacího ústavního práva se věnuje nejprve metodologickým otázkám. Od nich přechází k pojednáním o základních ústavněprávních konceptech jako jsou ústavnost, občanská společnost nebo demokracie. Rozebírána je rovněž typologie ústav a ústavních systémů. Tuto část práce lze doporučit každému, kdo se začíná věnovat ústavnímu právu a chce si udělat přehled v základních konceptech tohoto oboru.

Jádro celé publikace je ve druhé části pojmenované Srovnávání ústavních institucí. Jednotlivé kapitoly této části jsou zpravidla koncipovány tak, že po stručnějším teoretickém expozi je postupně popsána právní úprava ve sledovaných zemích. Těmito zeměmi jsou Spojené státy americké, Spojené království, Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Rakousko a Švýcarsko. Tento výběr autoři odůvodňují tím, že jde o země mocensko-politicky významné a že v nich byly realizovány modelové ústavní systémy.¹ Vedle těchto států najdeme v knize informace i o českém ústavním systému, o fungování Evropské unie, ale i o dalších evropských státech.

Naznačeným způsobem je postupně pojednáno o nejvyšších státních orgánech a jejich vzájemných vztazích, politických stranách, volebních systémech, místní správě a soudech (včetně soudní kontroly ústavnosti). Nechybí ani kapitola věnovaná problematice federativního uspořádání států.

Jiným způsobem je řešena kapitola o základních právech, která je také rozsáhlejší než ostatní. Začíná představením historických a filosofických koncepcí základních práv. Dále se pak věnuje vývoji a zakotvení jednotlivých skupin základních práv. Tento přehled nekončí v současnosti, nýbrž pokračuje subkapitolami o budoucích perspektivách na poli základních práv a o roli Evropské unie v oblasti ochrany základních práv.

Druhá část tak podává ucelený výklad o podobě ústavního práva ve sledovaných zemích. Je však možné tuto část využít i pro získání rychlého přehledu o té které konkrétní zahraniční instituci, jak to ostatně uvádějí i autoři v předmluvě.² Jak už jsem naznačil výše, hlavní přínos práce spatřuji v tom, že poskytne zájemci prvotní vhled do příslušné partie ústavního práva a odkáže ho na specializované články a monografie, které k dané problematice existují.

Název třetí části Srovnávací ústavní právo a vybrané otázky mezinárodního práva ve mně vyvolal očekávání, že bude tato část věnována vztahům národních právních řádů a mezinárodního práva, což je problematika nadmíru zajímavá. Naznačeným otázkám se však věnuje pouze necelá polovina této části. Je rovněž škoda, že při rozboru řešení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva v ČR autor pominul judikaturu Nejvyššího správního soudu k těmto otázkám.³ Pokud jsem výše chválil autory za velmi pečlivou práci s prameny, musím nyní vytknout také to, že mezi těmito prameny chybí komentář k Ústavě od autorského kolektivu vedeného Vojtěchem Šimíčkem.⁴ Právě tato část práce věnovaná vztahům mezinárodního a vnitrostátního práva mohla ze zmíněného díla leccos vytěžit (zejména z komentáře k ustanovením čl. 1 odst. 2 a čl. 10 Ústavy).

Více než polovina třetí části je pak věnována jakémusi úvodu do problematiky Evropské unie nazvanému „Evropská společenství“. Osobně se domnívám, že tato kapitola svým zaměřením vybočuje z tématu nejen třetí části ale celé knihy. Kapitola je věnována nejprve historii evropské integrace, dále postupně představuje jednotlivé orgány EU a věnuje se i vymezení jednotlivých pramenů evropského práva. Vše je podáváno na úrovni odpovídající učebnici pro základní kurz evropského práva a není zmíněn žádný vztah probírané problematiky k ústavním systémům členských států (a tím i k tématu celé knihy).

Za mnohem zásadnější ovšem pokládám fakt, že velká většina textu je zcela identická s textem obsaženým v předchozím vydání práce. To by obecně nevadilo, v tomto případě je však problém s tím, že mezi jednotlivými vydáními vstoupila v platnost Lisabonská smlouva. Přesto autor píše o evropských společenstvích⁵, pilířové struktuře⁶ a odkazuje na články Smlouvy o založení evropských společenství.⁷ Mohlo by se zdát, že problém je zapříčiněn tím, že text práce byl dokončen ještě před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. Tato možnost je ovšem vyvrácena skutečností, že kapitola sama obsahuje pasáž vysvětlující změny provedené Lisabonskou smlouvou. Objevují se tak vnitřní rozpory mezi jednotlivými částmi kapitoly (totiž mezi těmi částmi, které zůstaly nezměněny, a novou pasáží o Lisabonské smlouvě). Ze tří zmínek o ochraně základních

³ Vývoj a dopady této judikatury velmi přehledně popisuje například Pavel Molek in MOLEK, Pavel. *Právní pojem „pro-následování“ v souvislostech evropského azylového práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 142–157.

⁴ Kolektiv: *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. 1533 s. ISBN 9788072018147

⁵ Např. strana 445 recenzované práce, ale i jinde v celé kapitole.

⁶ Recenzovaná publikace s. 485.

⁷ Např. na straně 481 je citace z čl. 249 SES, který je už od prosince 2009 článkem 288 SFEU a jeho text se rovněž částečně změnil.

¹ Recenzovaná publikace, s. 10.

² Recenzovaná publikace, s. 9.

práv v EU se tak můžeme dvakrát dozvědět, že EU má jen právně nezávaznou chartu⁸, a jednou, že součástí Lisabonské smlouvy je závazná Listina základních práv.⁹

---

⁸ Strany 451 a 489 recenzované práce, jejichž předobrazem jsou strany 441 a 480 ve třetím vydání, tj. v práci BLAHOŽ, Josef; BALAŠ, Vladimír; KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2007. 511 s. ISBN 9788073573126.

⁹ Recenzovaná práce, s. 456.

Jak už jsem poznamenal výše, práci (přesněji řečeno její první a druhou část) lze čtenářům zajímavějším se o ústavní právo rozhodně doporučit. V případě druhé kapitoly třetí části se domnívám, že tato neměla být do práce zařazena vůbec (pokud se někdo chce seznámit se základy práva Evropské unie, patrně nebude sahat zrovna po monografii o srovnávacím ústavním právu). Pokud by i pro příští vydání autoři zamýšleli tuto kapitolu do práce zařadit, lze jen doporučit provedení důkladné a pečlivé revize textu s ohledem na změny související se změnami evropského práva.